

CoARA ili kako ispričati svoju znanstvenu priču?

Gajović, Srećko

Source / Izvornik: **Mef.hr, 2024, 43, 18 - 19**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:105:786647>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-24**

Repository / Repozitorij:

[Dr Med - University of Zagreb School of Medicine
Digital Repository](#)

CoARA ili kako ispričati svoju znanstvenu priču?

Ako razmatramo čime se bavi Koalicija za unapređenje znanstvenog procjenjivanja (CoARA, <https://coara.eu/>), treba istaknuti da joj prvi fokus nije procjena pojedinaca, već procjena znanstvenih timova, suradnih grupa, odjela, institucija, te regija, pokrajina i država. Početna pozicija od koje kreće ova Koalicija jest da se ova procjena ne može bazirati samo na bibliometrijskim odnosno preciznije scientometrijskim podacima (scientometrijom smatramo podskup bibliometrije, koji se bavi znanstvenim publikacijama, za razliku od bibliometrije, koja se bavi svim vrstama publikacija). Dojma sam da se među europskim znanstvenicima vrlo brzo stvara konsenzus koji želi staru predrasudu „publish or perish“ (hrv. publiciraj ili nestani) zamijeniti nečim novim. Nedavno se na jednom skupu ustvrdilo da se znanje dupliciralo u posljednjih x godina ili štoviše posljednjih x mjeseci. Nažalost, ova tvrdnja je očigledno pogrešna, jer se procjena bazirala na rastu broja znanstvenih publikacija. Dakle, konsenzus koji spominjem i koji, čini se, nastaje, jest da puka objava znanstvenog članka nije ekvivalent novoga znanja, već da je kvalitetna znanost krenula u nekom drugom smjeru. Koalicija CoARA želi pokušati pronaći kako procijeniti tko je, kada i u kojoj mjeri stvorio novo znanje. Premda bi ovo moglo biti ključno pitanje znanosti, čini se da još nemamo suglasja oko nekog jedinstvenog odgovora.

Osobno sam već davno zagovarao drugi izričaj – „publish and perish“ (hrv. publiciraj i nestani), upozoravajući na bitne probleme koji tlače znanstvenike u obliku predatorske industrije znanstvenih publikacija kojoj je isključivi cilj profit. Ovaj profit zamotan je u lijepe riječi, ko-

jima se naglašava društvena potrebnost visoko profitne djelatnosti. Ovom profitu itekako doprinose znanstveno nerazvijene države (u kojima živi većina globalnog stanovništva, a koje bogatstvom teže tek dosegnuti najbolje). Te države, prebrojavajući publikacije, nastoje opravdati i tako nedovoljna sredstva koja se ulažu u znanost. Hrvatska je očigledna žrtva ovog nepravednog sustava stvaranja profita putem znanstvene publicistike. Dakle, dok god mjerimo naše znanstvenike na osnovi njihove znanstvene publicistike, guramo ih u žrvanj profitne industrije. Naravno, možemo publicirati izvan otvorenog pristupa (engl. *Open Access*), ali je to pogotovo besmisleno, jer time čak nismo svijetu ni objavili ono što smo napravili, već smo to sakrili iza potrebe da se za ove članke plati. Dok se mučimo oko vlastitih publikacija, svijet se već stubokom promijenio i pitanje namjene znanstvenih istraživanja ozbiljno se razmatra u smislu jačanja vlastite (pa i globalne) ekonomije i proizvodnje znanja koji je zajednici potreban. Stoga je očigledno i sve potrebnije pitanje, koje znanje bi trebalo biti stvoreno u znanstvenoj zajednici, koje bi oplemenilo društvo u kojoj se ta znanstvena zajednica nalazi.

Lokalna je mantra da lokalna zajednica nije spremna na tako ozbiljan (zar stvarno revolucionaran?) zaokret u kojem bismo odustali od prebrojavanja radova i upitali se koja je vrijednost dobivenih znanstvenih rezultata. Stoga trenutačno postoji ozbiljan otpor CoARA-i, te bilo kakvoj drugoj procjeni znanstvenika koja bi bila drugačija od broja publikacija, kvartila, citata, te čimbenika odjeka.

Kao primjer da je vrednovanje vlastite znanosti potrebno što prije razumjeti i tome se prilagoditi, pogledajmo s čime se trebamo nositi kao procjenitelji znanstvenih projekata unutar Europe. Znan-

stvene agencije diljem Europe primjenjuju već drugačije kriterije kako bi procijenile projekte koje razmatraju za financiranje. Za ove postupke koriste se hrvatskim procjeniteljima (ako ovdje vidite višestruke ličnosti – kod kuće „nije to za nas“, ali prema van „znam ja to procijeniti“ – možda se ne varate).

Za ovaj primjer razmotrimo pitanje procjene vrijednosti znanstvene grupe koja je prijavila znanstveni projekt, koje postavlja jedna od znanstvenih agencija prilikom dodjele svojih sredstava:

„Ovim kriterijem ocjenjuje se u kojoj mjeri prijavitelji imaju potrebne kompetencije i infrastrukturu za provedbu predloženog istraživačkog projekta.“

Štoviše:

„što se dokazuje nizom znanstveno relevantnih aktivnosti i postignuća, poput kvalitete i utjecaja (a ne kvantitete publikacija), kao i drugih značajnih znanstvenih rezultata i postignuća.“

Osim što procjenitelj treba tijekom postupka znanstvenoj grupi dodijeliti neku brojčanu ocjenu po zadanoj skali, treba je i obrazložiti, a obrazloženje bazira na onome što je dobio od predlagatelja projekta. Ključno je, naravno, što je prijavitelj pripremio kako bi procjenitelj odgovorio na gornje pitanje.

Sve ovo pokušavam pojasniti kako bih pokazao i uvjerio vas koliko se zadatak svakog od nas bitno promijenio, jer prilikom prijave projekta ne treba navesti više pet najznačajnijih publikacija ili vlastiti h-indeks ili nešto slično, već trebamo pomoći procjenitelju da argumentira da posjedujemo kompetencije i infrastrukturu za provedbu nečega smislenog.

Kako to napraviti, pomaže sama agencija koja je zadavanjem forme projektnog prijedloga olakšala prijavitelju da se predstavi na odgovarajući način (navodim prvo na engleskom da se ne izgubi u prijevodu):

„a narrative on your scientific career in past, present, and future“

ili, prevedeno na hrvatski:

„priča o vašoj znanstvenoj karijeri u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti“

Znanstvena priča trenutačno je važnija nego bilo koji kvantitativni pokazatelj koji bismo mogli prikazati. Dodatno vas moram razočarati, jer ne znam kako prepričati ni vlastitu, a potom vašu znanstvenu priču. To je vještina koju bismo mogli tek u budućnosti steći. Ali, moram s vama podijeliti uvjerenje da je iz tih priča koje sam imao priliku pročitati – te na osnovi kojih sam se odvažio svoje znanstvene kolegice i kolege procjenjiva-

ti – itekako jasno tko može, a tko ne može provesti neki znanstveni projekt. Hoću reći: ako je netko pomislio da se tu može prepričati braću Grimm i da će procjenitelja time zbuniti ili možda zvesti – na njegovu žalost, nije tako. Nema straha da se praznina može nadomjestiti lijepim riječima, niti da se kvaliteta neće iskazati.

Kao zaključak ovog članka, bojim se kamo bi nas prepričavanje znanstvenih

dostignuća u vlastitoj zajednici moglo dovesti. Čujem kakofoniju zvukova, od škrife do pucketanja. Zamišljam tko bi u ovoj iznenadnoj utakmici mogao imati prednost. A možda bih umjesto toga trebao biti uvjeren da će se ispričati najljepše priče ikad ispričane, štoviše da bi ih odmah bez zastajkivanja baš mi trebali krenuti pripovijedati.

Srećko Gajović